

ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

★ Θαυμάσια μικρογραφία της σχολής Μάλουα (1690)

ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΔΕ χρειάζεται να ξέρει κανείς τούς μυθικούς κύκλους ή τη ζωή των προσώπων που εξιστορούν οι Ινδικές μικρογραφίες στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, γιά να παρασυρθεί απ' τα θέματά τους και νό μαγευτεί απ' τη χάρη τους. 'Η συλλογή αυτή του 'Εθνικού Μουσείου του Δελχί αν και δεν είναι πλήρης — λείπουν δείγματα από πολλές επαρχιακές σχολές και από παλιότερες περιόδους — είναι αρκετή γιά να μάς δώσει μιάν ιδέα της Ινδικής ζωγραφικής απ' τό τέλος του 17ου μέχρι τό 19ο αιώνα.

Στίς αρχές της ή πολύ παλιά αυτή τέχνη γίνονταν πάνω σε κομμάτια μπαμπού ή ύφασμα που κρεμοῦσαν στους τοίχους. 'Επειτα γύρω στό 14ο αί. οι μικρογραφίες σχεδιάζονταν πάνω σε φύλλα φοινικιάς που τά έδεναν μετά μέ ξύλινα έξώφυλλα. Τό 15ο αί. πολλές και μεγάλες αλλαγές επήρσαν τή τεχνική εξέλιξη τών Ινδικών μικρογραφιών. Πρώτα ή διάλυση τών μεσαιωνικών Ινδικών βασι-

λείων ταραξίε τή τάξη τών πραγμάτων και δημιουργεί ανάγκες γιά άλλους τρόπους έκφρασης. 'Η μυθολογία πλουτίζεται μέ νέα επεισόδια, απ' τούς ίδιους τούς πολιτικούς αρχόντες που είναι πολλές φορές ποιητές και ζωγράφοι. 'Επειτα μαζί μέ

★ «Ο Ράμα κυνηγά τό χρυσό έλάφι». Μικρογραφία της σχολής Μουσάρ, (1699)

τό νέο ύλικό του χαρτιού εισάγονται απ' τή Περσία και νέες τεχνικές, ιδέες και θέματα.

'Ανάμεσα στό πλήθος τίς σχολές που αναπτύχθηκαν σε πόλεις και αυλές των διαφόρων περιοχών τών 'Ινδιών, στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών αντιπροσωπεύονται μέ πιο πλήρη τρόπο οι σχολές Μουγκάλ και Κάνγκρα. Μερικά ακόμα σκόρ-

χο, χωρικές επεξηγηματικά τοπία και πλήθος φητικών λεπτομερειών.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ τήν εξέλιξη τών Μουγκάλ μέχρι τό 1800 βλέπουμε ν' αδέχονται ό πλούτος τών χρυσών στολιδιών, να γίνονται πιο πολυπρόσωπες οι συνθέσεις, ενώ οι μορφές στη «σκηνική» τους παρουσία μέ τά άκίνητα προφίλ προσώπων προοιονίζουν τό στεγνό στυλιζάρι-

'Ινδική μικρογραφία

'Η συλλογή του 'Εθνικού Μουσείου του Δελχί

πια δείγματα μάς φανερώνουν όρισμένα απ' τά ρεύματα που ή άπορρέουν απ' τίς δύο παραπάνω σχολές ή άντλούν από άλλες λαϊκές πηγές.

Η ΣΧΟΛΗ Μουγκάλ έρχεται τό 16ο αιώνα να ενσωματώσει παλιότερες τεχνικές — όπως τών χειρογράφων Τζέιν του 12ου αιώνα αλλά και να έκφράσει τίς νέες αισθητικές τάσεις της εποχής και να επηρεάσει μιά πλατύτερη καλλιτεχνική περιοχή. Στην αυλή τών Μουγκάλ ό έπικός κύ-

κλος του ήρωϊκού Ράμα και της άγνης Σίτα, γνωστός και Ιστορημένος από παλιά, άποκτά νέα δύναμη και δημοτικότητα Παράλληλα αναπτύσσεται και τό θέμα της έρωτικής Ιστορίας του Κρίσανα και της Ράντα, σύμβολο της σχέσης Θεού και ψυχής, ένεργεια και παθητικότητα. Την ίδια εποχή ή περσική επίδραση φανερώνεται μέ πολλούς τρόπους διακοσμημένων σελίγών του σχήματος τής διακοσμημένης οσείων που από πλάγιο — έτσι είχε διαμορφωθεί απ' τό σχήμα τών φύλλων της φοινίκας — γίνεται όρθιο και διαμορφώνει τήν όλη άντίληψη της σύνθεσης. Στίς έν νέα μικρογραφίες Μουγκάλ που βλέπουμε στη «Στέγη» οι καλλιτέχνες έχουν πιά έξοικειωθεί όχι μόνο μέ τό σχήμα αλλά και μέ τίς άλλες καινοτομίες περσικής προέλευσης όπως τήν έκταση της σχεδιαστικής δεξιόσυνης, τό τουρισμό τών σκιάδων, τή σύνθεση τών πλάνων. Αυτές οι ήδη εξελιγμένες αισθητικά ρίζες του Μουγκάλ εξαγαίνουν τήν Έλληνική ανώριμων στοιχείων και γι' αυτό τά δύο παλιότερα Μουγκάλ τής συλλογής (τά άρ. 2 και 3, 1613 και 1675 μ.Χ.) είναι και τά λιγότερο πρωτόγονα σε μορφή έργα. Σ' αυτά υπάρχει μιά οικονομία στα πρόσωπα και μιά άτμόσφαιρα λιτότητας όπου ή γραμμική γραφή ενώ μπορεί να είναι λεπτομερειακή δέ χάνεται σε διακοσμητικές παρεμβολές. Τά χρώματα τινύσσονται σεμνά τό σχέδιο και οι μορφές έχουν μιά ρεαλιστική πλαστικότητα. 'Η γύρω φύση σημειώνεται μέ λίγα συμβολικά στοιχεία π.χ. ένα δέντρο, ένα έρ-

πια και τή διακοσμητική άντίληψη που θα υπερισχύσουν τελειωτικά.

Κάτω απ' τήν έπιρροή τών Μουγκάλ βρίσκονται και οι σχολές Χιντεραμπάντ και Ντεκάνι. 'Αντιπροσωπεύονται σ' αυτή τή συλλογή μέ μερικές εδγενικές άπεικονίσεις μιάς τέχνης αλλικής μέ τονικότητα, ιδιαίτερα στα Ντεκάνι, τά αρχιτεκτονικά πίσω πλάνα.

Στήν παλιότερη απ' τίς μικρογραφίες Μουσάρ 1699 μ.Χ. διακρίνονται καθαρά ρίζες πιο λαϊκές που εξέλιξόμενες καταλήγουν στα έπομένα έργα σε μιά τυποποιημένη έκφραση. Αυτή όμως ή τυποποίηση στις Ινδικές μικρογραφίες έπειδή βασίζεται σε άμετάβλητες παραδοσιακές αρχές μάς μεταδίδει πολλές φορές κάτι απ' τό παλιό συναισθήμα και δύναμη. Πορτρέτα, μινιατούρες, τά έργα 21 μέ τίς Ιεραρχικά τοποθετημένες μορφές και τό πορτραίτο άρ. 37.

ΜΕΡΙΚΑ απ' τά μέμονωμένα έργα μάς γυρορίζουν τήν καλλιτεχνική παραγωγή που όρρισε έξω απ' τόν κύκλο Μουγκάλ κι έμπνεύονταν από παλιότερα λαϊκά πρότυπα, π.χ. τά έργα άριθ. 16 και 31. 'Εδώ τά χρώματα είναι άμεσα, σχεδόν άγρια και ή σύνθεση απλώνεται σ' ένα πλάνο χωρίς βάθος ή άτμόσφαιρα. 'Η σχεδιαστική άδεξιότητα και ή έπιμέλεια της λεπτομέρειας έχουν όλη τή σοφία και τή ζωντανή χάρη μιάς γήινης γνησιότητας, που όμως δεν παραδέχεται τίποτα απ' τή μυθική όπσταση του έργου.

ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ άνθεί ή σχολή Κάνγκρα, που κληρονομεί τό ρεαλισμό αλλά περισσότερο τόν ακαδημαϊσμό της σχολής Μουγκάλ. 'Η Κάνγκρα γίνεται μετά τήν κατάπτωση της αυτοκρατορίας τών Μουγκάλ ένα απ' τά πιο δυνατά βασίλεια τών Λόφων, και τό έμπόριο που απ' τό δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα διοχετεύεται σ' αυτήν, συντείνει στό να γίνει τό νέο καλλιτεχνικό κέντρο.

Στή σχολή Κάνγκρα τά έπη εξακολουθούν να είναι εικονογραφικά τά ίδια και, όπως βλέπουμε στα έργα της «Στέγης», αναπτύσσονται παράλληλα θέματα μέ σκηνές απ' τήν καθημερινή ζωή. 'Η γραμμική ή όμως ευελιξία τών πρώτων Μουγκάλ έχει γίνει πιά καθαρή ήπειδειξη δεξιότητας, ενώ ή χρωματική λιτότητα έχει χαθεί. 'Ο μαυρισμός στα πρόσωπα ή ή έκρήξη στα ρούχα τά κάνει να φαίνονται σαν πλούσια αλλά νεκρά αντικείμενα, που δεν έχουν ούτε τήν έκλεπτευσή του Μουγκάλ ούτε τή χάρη τών λαϊκών σχολών.

ΑΝ Σ' ΑΥΤΗ τήν έκθεση θελήσουμε να έπιστημόνουμε, άσχετα από τίς διάφορες σχολές, ρεύματα και έπαιροές, τά δύο άκραία σημεία αυτής της τέχνης, δεν έχουμε παρά να παραθέσουμε τήν πιο παλιά μικρογραφία της συλλογής (άρθρ. 1, 15ος αί.) πλάι στην πιο πρόσφατη (άρθρ. 49, 1850 μ.Χ.). 'Η πρώτη φέρει τά σημάδια τών χειρογράφων του 12ου αιώνα, όπου μιά γραμμική ελευθερία κι' ένα σχέδιο ρευστό έξυπηρετούν τήν τάξη ενός Ιερατικού μεσαίωνα. 'Η άλλη είναι ένα απ' τά δείγματα δουλειάς της «Σχολής της 'Εταιρείας», όπως μάς πληροφορεί ό κατάλογος, που δημιουργήθηκε γιά να Ικανοποιήσει τά λαογραφικά ενδιαφέροντα τών δυτικών. Είναι ή άρνηση κάθε χάρης και κάθε μαγείας. Σάν να πήγαν χαμένες όλες οι γενιές τών 'Ινδιών μικρογράφων, που πάσχισαν να διαλέξουν τήν Ιδωθή στιγμή μιάς κίνησης γιά να σημαδέψουν τό ζωγραφικό τους χώρο μέ τό ρυθμό και τήν όποταγμένη τής έντασης.

Η ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

...λιάνου ...τικής

...τι τόν άκούσαμε ...οντάρτο όπου δεν ...ει. Θα περιορι... ...με τήν ένθου... φανίστηκε στη ...ού έργου, που ...τας έτσι ότι ...χι μονάχα ...ά ανέανού...

ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΟΠΡΑΝΟ ΜΑΡΙ ΚΟΛΛΙΕΡ ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

